

Kunkovács László: Világjelek

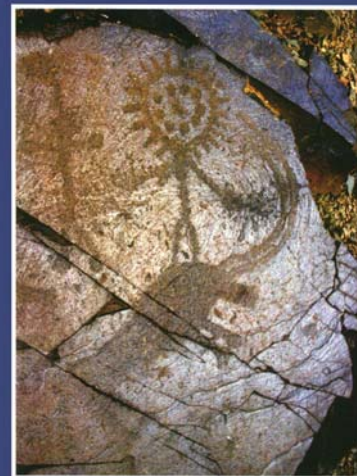
■ A *Világjelek* című kötet számadás a Kossuth-díjas fotóművész és néprajzkutató Kunkovács László életének és keleti kutatásainak egyik jelentős szegmenséből. A szerző több százezer felvételtől álló gyűjteményéből ezúttal azokat a kőszobrokat, kőszteléket, sziklavéseteket ábrázoló legkifejezőbb, legszebb fotóit válogatta egybe, amelyek az Euráziában élt egykori ember hitvilágáról, kultikus szertartásairól, világképéről tanúskodnak. A sziklavéseteken egy-egy népcsoport eredetmítosza, az ősi kultúrák varázslásainak jelenetei, mitológikus ábrák elevenednek meg. Kunkovács László több tízezer kilométert utazott, hogy Eurázsia füves pusztáin, meredek sziklatömbjein, vagy éppen a barlangok mélyén megtalálja az egykori áldozóhelyekre, szentélyekre, temetkezési helyekre utaló emlékeket.

Az ősi sziklarajzokat (petroglifák) tíz éven át kereste a Tien-sanban, Jakutföldön és az Urálban, az utóbbi helyen a híres Sulgan-barlang őskori véseteit is megörökítette. Tuvában és Hakaszföldön türk kori kőembereket, áldozószobrokat, szarvasos köveket, sziklarajzokat fényképezett. Mongóliában elámult a fényviszonyok által keltett tüneménytől: az aranyszínűben ragyogó, szinte megelevenedő, ég felé iramló szarvasoktól. A dél-kazahsztáni Tamgaliban, a „*jelekkel teliszórt világban*” és a Dzsambul (Taraz) melletti petroglifákon többek között szarvasokat, csodalényeket fotózott. Tamgaliban a bika hátán álló híres „*napfejű embert*” is megörökítette. A „*napfejű*” a száguldó bika hátán áll, öntudatosan uralva azt, a teljes fizikai erő birtokában, a feje körüli fényugarak pedig az Istentől kapott szellemi képességekre utalnak. Kunkovács László egyik legkedvesebb „*világjele*”: a „*tökéletes ember*” vizuális ősnyelven megfogalmazva.

A szerző az ember eredendő gondolkodásának indult nyomába, ezért a „*világjeleket*” igyekszik megfejteni is, kiegészítve úti élményeivel, az ott élő népek (baskírok, altajiak, hakaszok, tuvák, jakutok, kazakok, kirgizek, mongolok) rövid bemutatásával, az utazások során szerzett tapasztalataival. Közben tömören meg-

foglalmazza örök érvényű igazságait is: „*A petroglifát, mint bármely művészi alkotást, az embernek át kell gyúrnia magán, viszonyba kell kerülnie vele.*” (208. o.) „*A világ érdekes tartományai [...]. Azé lesz[nek], aki megismeri, és [...] megszereti őket.*” (31. o.)

Többször tudatosítja a kötetben, hogy nem mindennapi tájakon és nem mindennapi emberek között járunk, hiszen – ahogy írja – ezek a népek „*a saját őskorukkal élnek mindennapos összefonódásban*”. (165. o.) Utazásai során a meglátogatott közösségek jelenét is rögzíti: látletet ad identitásukról, hagyományaik megőrzésének mikéntjéről és helyzetéről. A világe-

Kunkovács László

Világjelek

Signs of the Universe
Символы мироздания

Magyar Fotóművészek Szövetsége

**Kunkovác László: Állatmaszkos varázslók a mitológiai lények között. Sziklavészet részlete Tamgaliban (2004 óta UNESCO világörökségi listáján) /
László Kunkovác: Shamans with animal masks among mythical creatures.
Petroglyph (detail). Archaeological Landscape of Tamgaly (a UNESCO World Heritage Site since 2004), Kazakhstan
[1995]**

lekről készült felvételei mellett a hagyományos műveltséget és életformát, illetve a tájak varázslatosságát illusztráló fotók is helyet kaptak. A képeknek ily mó-

don nemcsak művészi értékük van, nem csupán egzotikumok, hanem a tudományos kutatás számára is fontosak. A néprajztudományon kívül a régészettudomány is profitálhat belőlük, hiszen megelevenítik a föld alá temetett világot, így az őskori társadalmakkal vagy a lovas-nomád népekkel foglalkozó régészeknek is fontos képi anyaggal szolgálnak.

Kunkovács László azonban nemcsak a képeivel tanít, hanem azzal is, hogy továbbadja az útjai során szerzett tudásanyagot és tapasztalatait. *„Logikája van, miként helyezkednek el a tájban a petroglifák. [...] a temető fölött emelkedő meredélyen vannak a teremtés-mítoszok, annak a közösségnek az eredet-mondái [...] A legtekintélyesebb oromzaton, ahonnan fenséges kilátás nyílik a határtalan sztyeppre, félkörívű sziklafalat és előtte egy vízszintes teraszt alkotott a természet. Rátalált erre a régi korok embere is, hiszen kínálkozott, hogy áldozóbely legyen.”* (69. o.) A terepen lévő fotózás fortélyaiba enged bepillantást, amikor ezt írja: *„Érdemes volt más-más napszakban odamenni, mert előtűnhettek korábban észre sem vett motívumok. Legjobb az éles súroló fény, amikor a bemélyített részek árnyékba borulnak, és kontraszt képződik.”* (47. o.) *„[...] a különböző fényviszonyok sokat segítettek a faragványok értelmezésében.”* (129. o.) *„A manipuláció nélkül készült képek bitelessége megfellebbezhetetlen.”* (211. o.) *„[...] csak akkor lesz a tiéd a kép, ha minden ízében értelmezted.”* (129. o.)

A fiatalabb tudósnemzedék figyelmét kutatni való témákra is felhívja. Többek között a Jenyiszej menti Hakaszföldre, ahol számos történelmi és kulturális párhuzamot vél felfedezni a magyarsággal. Itt találja meg a koronás istenanyát, a hakaszok termékenység-istennőjét, akit a mi Boldogasszonyunkkal azonosít, de a démonikus köztétéket, a vésett menhireket is felsorakoztatja. Az objektumok mellett azonban a szubjektum is helyet kap, amikor megfogalmazza, hogy *„ezek a szobrok élnek – velünk élnek”* (129. o.), hiszen a mai ember eljár hozzájuk, és eteti őket.

Kunkovács László: Kalotaszegi székely kapu részlete szvasztikával Nyárszón / László Kunkovács: Székely gate with swastika (detail). Nyárszó/Nearșova, Kalotaszeg/Tara Călatei region [2001]

Kunkovács László kötete végén az utazásai során szerzett tudást egyberendezi, „átgyúrja” önmagán. Fontos megfigyelése, hogy az alföldi pásztorvilág és a keleti petroglifák közös képi jelrendszert alkotnak. A vizuális ősnyelv birtokában el lehet jutni műveltségünk „emberiség léptékű talapzatához”. Örök érvényű felismerése az is, hogy a népművészet nem díszít: „Sokkalta többről van szó! A világgépét rakosgatja oda.” (210. o.) Szerinte a vizuális ősnyelvben kell keresni azokat a végletesen letisztult kép-sűrítményeket, amelyek kiállták az idő próbáját, és „világunk lényegét magyarázzák”. (209. o.)

A könyv a szerző belső utazásáról is szól. Mintegy keretbe foglalja egész életét: a kötet elején hazulról, Gyomaendrődről indul el, és oda is érkezik haza a nagy utazásokról. Közben maga is vívódik, vitatkozik önmagával és a világgal, és mialatt a világielekből sugárzó tudást befogadja, a teljesség felé halad: az első utak alkalmával még csak kívülállóként szemléli helyi kísérőit, akik egy-egy áldozóhely melletti elhaladásakor leróják tiszteletüket, legutolsó útjai alkalmával azonban már maga is odateszi azt a követ az áldozóhelyre. Ha nyitott szívvel és értő füllel olvassuk a könyvet, nemcsak Kunkovács Lászlóhoz, hanem önmagunkhoz is közelebb kerülhetünk. Rádöbbenhetünk, hogy – a szerző szavaival élve – „[k]orunk bordaléka alatt ott munkál bennünk mélyen a régmúlt emberének tudása”. (212. o.) „Rájuk támaszkodva újra felépíthetnénk a teljességünket.” (210. o.)

A kötet anyaga, a Belső-Ázsia és Szibéria sziklarajzait és népéletét bemutató – *Világjelek. Kunkovács László Kossuth-díjas fotóművész, néprajzkutató* című – kiállítás 2017. június 25-ig tekinthető meg a Magyarország Házában.

M. LEZSÁK GABRIELLA
régész

(Kunkovács László: *Világjelek. Signs of the Universe. Символы мироздания.* Szerk. M. Lezsák Gabriella, Magyar Fotóművészek Szövetsége, Budapest, 2016, 228 p.)

**Kunkovács László: Faragott lófej és kumiszívó edény
Jakutsk közelében / László Kunkovács: Carved horse head
and vessel for drinking kumis. Near Yakutsk**
[1997]

